

TROPISME IDENTITARE

Pentru academicianul Mihail Dolgan, deontologia actului critic – înzestrat cu o înaltă valoare existențială – se bizuie întotdeauna pe dialogul cu valorile, pe redescoperirea de sine, pe aflarea de sensuri și semnificații artistice, umane și naționale. Ilustrul critic radiografiază cu consecvență în luările sale de poziție polemice tarele cronice ale vieții literare din Republica Moldova (aproape prin nimic diferite de cele existente în România), în condițiile unei crize generale a sistemului social, politic, economic și cultural, susținând cu fervoare atitudinea reflexivă asupra ingraterii meserii a scrisului. Faptele supuse judecății sale sunt aprioric transformate și dozate ca fenomene cu relevanță morală. Așa se întâmplă că includerea lor în textura etică se realizează cât mai firesc cu putință, fie că este vorba de interiorități umane, fie că intră în culisele puterii administrative sau simbolice a breslei scriitoricești. Autorul *Responsabilității cuvântului critic* se angajează cu toată știința sa în jocul vieții literare, simțind – prin exacerbarea analitică ce îi este proprie – necesitatea unei complete exorcizări, a unei vindecări prin regăsirea normalității. Sunt reacții imediate, reflecții spontane, dar întotdeauna racordate în manieră culturalizantă la dinamica faptelor, la derutanta lor producere.

Înainte de a fi transformată în raționament, înclinația pentru firescul lucrurilor spuse cu directitate se manifestă la cel îndrăgostit de *idee și imagine poetică* printr-un demers ferit de exagerări și de întorsături textuale care să sacrifice sensul operei luate în discuție de dragul unei metode sau alteia. Înainte de a fi inteligentă și subtilă, critica trebuie să fie adevărată și integratoare, această perspectivă relevând coerența lăuntrică a creației prin depășirea percepției fragmentare. Pentru cel care se declară discipolul lui Tudor Vianu, entuziasmul debordant și scepticismul extrem sunt cumpănite grație gustului sigur, care îi permite să înlăture exagerările neșabuite pentru a emite aprecieri ponderate, potrivit principiului că actul de a scrie este determinat de conștiința estetică. Totul pe fondul aplicării unui sistem de idei și a unei metode, demonstrându-se astfel superioritatea abordării lucide și cenzurate sever din perspectivă teoretică asupra celei empirice.

În perioada de tranziție postsovietică, acum când o parte a scriitorimii noastre de pe cele două maluri ale Prutului încearcă, din diferite motive personale sau de grup de influență, o recuzare a valorilor naționale și fabricarea de false mituri conlocuitoare, avem nevoie de spirite critice în stare să judece lucid tot ce se întâmplă în jurul nostru în mod polemic, dar cu echilibru pedagogic și chiar cu tact psihologic. Unul dintre ei este reabilul polemist Mihail Dolgan. Autorul Polemicilor literare pune pe tapet, ori de câte ori se ivește prilejul, metamorfozele imposturii și statutul acestor metiși culturali ce nu se mai pot revendica de la nici o rădăcină culturală sigură, întrucât au imaginarul identitar sfârtecat între nu mai puțin de trei continente.

Ne aducem aminte că, într-unul din studiile sale asupra metaforei, cercetătorul descoperea o evoluție a tropului de la fragment la întreg, de la local la universal, de la metafora asemănărilor la metafora deosebirilor, iar de la caracterul diferențiator al acesteia din urmă – la aspectul paradoxal al mitului personal. Cu alte cuvinte, dacă se raportează la actualitate, exegetul operei regretatului Grigore Vieru aduce ca simplu argument ideea călinesciană, de multe ori uitată de mulți dintre noi, că universalizarea – sau, dacă vrem,

globalizarea – se înfăptuiește numai prin trecerea probei de foc a localismului creator, a axiologiei specificului național. Și aceasta întrucât a apărut, în climatul de suspiciune și intoleranță din ultimul timp, o polarizare a forțelor literar-artistice între cei care neagă orice tropisme de identitate și adepții specificului național. De aici și un sindrom contaminant al etichetărilor negative: cine nu se aliniază ideologiilor globalizante, e în cel mai fericit caz catalogat drept tradiționalist, dacă nu cumva retardat și reacționar.

Profesorul Mihail Dolgan demonstrează, cu prisosință, că este un om al cetății care nu rămâne indiferent la ceea ce se petrece în jurul său, că este un om al timpului său. Însă ancorarea în actualitate nu exclude încercarea de surprindere a semnificațiilor lui ascunse prin tentative de decodificare ce leagă prezentul de trecutul și de viitorul nostru comun. La ceas aniversar respectabil, îi urez profesorului Mihail Dolgan să fie cât mai mult timp un om al viitorului pentru a putea judeca așa cum se cuvine întreaga axă temporală a literaturii noastre. La mulți ani, domnule academician!

Prof. univ. dr. VASILE SPIRIDON
Universitatea din Bacău
(România)